

УДК 332.242

DOI: <https://doi.org/10.32840/1814-1161/2021-1-5>

Поснова Т.В.

кандидат економічних наук, доцент кафедри економічної теорії
Університету державної фіскальної служби України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-2038-7743>

Posnova Tetiana

PhD in Economics,
Associate Professor of the Department of Economic Theory
University of State Service of Ukraine

ОЦІНКА ВПЛИВУ КРЕАТИВНОГО ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК РЕГІОНІВ УКРАЇНИ

ASSESSMENT OF THE IMPACT OF CREATIVE HUMAN CAPITAL ON THE ECONOMIC DEVELOPMENT OF THE REGIONS OF UKRAINE

З початком XXI століття загальносвітовим трендом є процеси урбанізації та формування цифрової і креативної економік на основі концентрації людського капіталу, цифрової та інформаційно-комунікативної інфраструктури. Як свідчить практика, у вирішенні цих питань найбільш успішними є ті регіони, в яких сконцентрований креативний людський капітал. На основі статистичних показників з'ясовано взаємовплив креативного людського капіталу і регіонального розвитку, визначено регіони-лідери та регіони-аутсайди України. Розглянуто чинники, що гальмують розвиток креативного людського капіталу та, відповідно, регіональної економіки, і наведено стратегічні орієнтири щодо формування та розвитку креативного людського капіталу як чинника підвищення конкурентоспроможності та економічного зростання регіонів.

Ключові слова: креативний людський капітал, регіони, регіональна економічна політика.

С началом XXI века общемировым трендом являются процессы урбанизации и формирования цифровой и креативной экономики на основе концентрации человеческого капитала, цифровой и информационно-коммуникативной инфраструктуры. Как свидетельствует практика, в решении этих вопросов наиболее успешны те регионы, в которых сконцентрирован креативный человеческий капитал. На основе статистических показателей показано взаимовлияние креативного человеческого капитала и регионального развития, а также определены регионы-лидеры и регионы-аутсайды Украины. Рассмотрены факторы, тормозящие развитие креативного человеческого капитала и, соответственно, региональной экономики, а также указаны стратегические ориентиры по формированию и развитию креативного человеческого капитала как фактора повышения конкурентоспособности и экономического роста регионов.

Ключевые слова: креативный человеческий капитал, регионы, региональная экономическая политика.

The purpose of the paper is to determine the role of creative human capital in the economic development of the regions of Ukraine. With the beginning of the 21st century, such processes as formation of digital, creative economies and urbanization, which are based on the concentration of human capital, digital and information communication infrastructure have become the worldwide trends. The regions in which creative human capital is concentrated, are more successful in solving these problems, in comparison with the regions in which labor and service human resources predominate. Modern tendencies of regional development are characterized by imbalanced processes, which can demonstrate that some regions have limited resources and innovation opportunities, while the other regions with significant resource capital and innovation opportunities do not possess appropriate mechanisms to trade this capital in market conditions. Creative human capital and reproduction of it should be funded from state and regional budgets, because only highly moral, healthy and educated nation is able to achieve high rates in any field and occupy a proper niche in the economic space of the world. Taking into account the following indicators as gross regional product, index of regional human development, number of active innovative industrial enterprises, number of juristic entities which are related to creative spheres by economic activities, number of population that is occupied in creative areas, we can determine the interaction between creative human capital and regional development and, figure out the leading regions and outsider regions of Ukraine. The article describes the factors that restrain the development of creative human capital and the regional economy at the same time. It is obvious that the indicators of quality of life and the level of development of human capital are rarely taken into account

during formation of regional policy. The main accent in this case is put on the economic progress, the detrimental influence on social and environmental development, as well as the formation and development of human capital. As a result it causes a negative impact on the level of regional socio-economic development and the country in general. The paper demonstrates the proposals how to form and advance creative human capital effectively as a decisive factor in increasing of competitiveness and economic growth of regions.

Keywords: creative human capital, regions, regional economic policy.

Постановка проблеми. В умовах формування постіндустріального суспільства однією з актуальних проблем є пошук нових форм та методів управління соціально-економічним розвитком регіонів, які будуть сприяти забезпеченню економічного зростання територій. Неоднозначне місце у нерівномірності розвитку регіонів займають людські ресурси, адже у пошуках більш високого рівня доходів відбуваються процеси перерозподілу людських ресурсів. У зв'язку з цим саме у регіональній економіці виявляються суперечності та неув'язки як у системі державного управління, так і у закономірностях розвитку продуктивних сил, посиленні взаємозв'язків суб'єктів господарювання та секторів регіональної економіки.

З початком XXI століття загальносвітовим трендом є процеси урбанізації, формування цифрової та креативної економік на основі концентрації людського капіталу, цифрової та інформаційно-комунікативної інфраструктури. Світовий досвід показує, що міста та регіони, в яких наявна велика частка креативного людського капіталу, як правило, займають лідерські позиції серед центрів інноваційної та високотехнологічної індустрії, тоді як регіони, в яких переважає обслуговуючий персонал, демонструють низький рівень розвитку інновацій, високотехнологічних сфер економічної діяльності та людського капіталу. Таким чином, постає необхідність здійснення оцінки кількісного впливу креативного людського капіталу на рівень соціально-економічного розвитку регіонів.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питанням взаємовпливу креативної економіки та регіонального розвитку присвятили свої праці Т. Адорно, Дж. Джейкобс, Дж. О'Коннор, Дж. Коткін, Ч. Лендрі, Р. Лукас, Дж. Поттс, Р. Флоріда, Дж. Хокінс та інші.

В Україні питання розвитку креативної економіки на рівні регіонів знаходяться на стадії початкових досліджень. Так, науковці І.М. Вахович, О.М. Чуль у своїх працях здійснили оцінку стану креативного регіонального розвитку в розрізі індустрій креативної економіки [2].

Ю.В. Сотнікова здійснила аналіз регіонів України за методикою оцінки рівня креативності Р. Флоріди – за індексами таланту, технологій та толерантності. Нею проведено кластерний аналіз регіонів за означеними індексами та визначені регіони з високими показниками креативності; регіони, що мають потенціал розвитку та регіони-аутсайтери [17].

К.С. Шапошников обґрунтував роль інституційного середовища у креативному розвитку економіки регіону. На його думку, інституційне середовище, котре забезпечує постійний пошук і реалізацію нових можливостей у регіональному розвитку, взаємодію всіх учасників цього процесу, стимулювання і підтримку обміну ідеями між ними, сприяє створенню конкурентоспроможності регіону та реалізації інтересів регіональної спільноти [18].

Н.Є. Селюченко проводить оцінювання регіонів України за умовами, наявними для розвитку креативного сектору економіки, на основі двох груп показників: 1) обсягів освоєних капітальних інвестицій; 2) показників ринку праці, сфери охорони здоров'я, надання соціальної допомоги та прийняття в експлуатацію житла [15].

С.А. Давимука та Л.І. Федулова у своїх працях показують взаємозв'язок інноваційного розвитку з формуванням креативної економіки регіонів, а також обґрунтовують передумови формування і розвитку креативної економіки регіонів з урахуванням досвіду ЄС [4].

І.В. Брикова у своїй роботі здійснила аналіз сучасних теоретичних підходів щодо визначення сутності категорії «креативні регіони», розкрила ключові чинники їх формування та розвитку в умовах глобалізації [1].

Водночас питання впливу саме креативного людського капіталу на розвиток регіонів України практично не досліджене.

Формулювання цілей статті (**постановка завдання**). Метою статті є оцінка впливу креативного людського капіталу на економічний розвиток регіонів України.

Виклад основного матеріалу дослідження. У 1950-х рр. відома американська дослідниця Дж. Джейкобс досліджувала взаємозв'язок між здатністю мегаполісів приваблювати талановитих людей і високими темпами їх економічного розвитку [5]. На початку 1980-х рр. виникла та поширилася теорія регіонального економічного зростання, яке зумовлюється концентрацією людського капіталу. Головною ідеєю цієї теорії було визнання кластеризації високоосвічених та висококваліфікованих працівників ключовим фактором прискорення економічного розвитку регіонів. За твердженням одного з ідеологів цієї теорії, Нобелівського лауреата Р. Лукаса, саме «критична маса талантів є першопричиною регіонального економічного зростання, що особливо актуально в епоху економіки знань, яка ґрунтується на креативності, високотехнологічних інноваціях та інтелектуальній власності» [19]. Ще один прихильник цієї теорії Дж. Коткін наголошує, що «залучення талановитих людей знаходиться в основі регіонального розвитку, тому що виступає важливою передумовою регіональної концентрації підприємств, які створюють нові робочі місця і сприяють збільшенню обсягів зовнішнього інвестування» [19].

Р. Флоріда розробив теорію креативного класу, яка базується на визнанні географічної концентрації креативних індивідуумів, що є ключовою детермінантою регіонального економічного зростання. Відмінність цієї теорії від теорії людського капіталу полягає у такому: по-перше, лише частина населення з вищою освітою капіталізує процеси економічного розвитку регіону, а саме – креативний клас; по-друге, Р. Флоріда не просто констатує зв'язок між креатив-

ним потенціалом населення та регіональною конкурентоспроможністю, а обґрунтовує систему факторів, які визначають «якість місць» (quality of place) і впливають на рішення представників креативного класу щодо вибору місця працевлаштування [19].

Актуальність цієї проблематики відображається й у стратегічних державних документах усіх країн світу, в тому числі й України. Так, у Державній стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки, розробленій Міністерством розвитку громад та територій України, представлено перелік ключових аспектів, які мають посилити спроможність нової державної регіональної політики в цілому і забезпечити відповідність єдиної стратегії та стратегічних планів всіх регіонів України сучасним соціально-економічним тенденціям і потребам людини [13]. Відповідно до Стратегії, у кожному регіоні громадяни повинні отримати такі ж прогресивні та інноваційні проекти, які історично існують переважно у мегаполісах і великих містах, де сконцентровано найбільше інвестиційних ресурсів та людського капіталу. До таких проектів належать і об'єкти креативної економіки, зокрема креативні індустрії, що забезпечують молодь робочими місцями та опосередковано утворюють умови для появи багатьох інших напрямів економічної діяльності, а також можливостей для працевлаштування.

Як відзначає міністр розвитку громад та територій України О. Чернишов, «сталий розвиток регіонів та креативна економіка – взаємопов'язані фактори, саме тому Міністерство підтримуватиме розвиток креативної економіки в регіонах» [10]. На його думку, такі проекти спроможні підняти економіку, призупинити відтік молоді за кордон та запровадити нові культурні і соціальні ініціативи відповідно до історичного та культурного контексту у різних регіонах.

Варто відзначити, що нині Міністерство розвитку громад та територій України опрацьовує концепції та попереднє технічно-економічне обґрунтування створення Центрів розвитку креативної економіки в різних регіонах. Створення таких центрів передбачає стимулювання розвитку креативної економіки, підвищення економічної активності, культивування смарт-підприємництва, зниження безробіття та еміграцію молоді. Пілотні проекти внесено в регіональні стратегії областей на найближчі роки.

Окрім того, створення Центрів розвитку креативної економіки буде сприяти формуванню нових можливостей для розвитку і економічного зростання регіонів, а також стане одним із практичних інструментів розвитку територіальних громад і регіонів. Зокрема, передбачається, що Центри розвитку креативної економіки будуть включати простори для навчання та коворкінгу, а також зможуть забезпечити доступ до фінансування та мікротовиробництва.

Нині на рівні регіонів, у територіальних громадах є великий запит на впровадження культурно-креативних проектів. У багатьох регіонах України такі проекти вже успішно реалізуються шляхом появи креативних просторів, зокрема культурних хабів, бізнес-інкубаторів, воркшопів тощо. З 2020 року разом із Міністерством культури та інформаційної політики України розробляється механізм розбудови куль-

турного простору регіонів, методологія формування культурної ідентичності регіону, міста та громади.

Актуальність впливу креативного складника на розвиток регіонів відображено також у Стратегії сталого розвитку України до 2030 року. Зокрема, одна із стратегічних цілей передбачає забезпечення сталого галузевого та регіонального розвитку через механізм збереження національних культурних цінностей і традицій регіонів. Відповідно до Стратегії у напрямі «Креативні індустрії та індустрія гостинності» стратегічною метою є створення конкурентоспроможної креативної економіки, а також забезпечення розвитку туризму як одного із драйверів соціокультурного та економічного розвитку регіонів. Відповідно до цього стратегічними цілями є:

- збільшити частку креативних індустрій у доданий вартості з 3,86% до 5%;
- збільшити частку креативних товарів в експорті від 0,5% до 3%;
- збільшити кількість зайнятих з 3,57% до 4,5% від загальної кількості працевлаштованих;
- підвищити позицію у Глобальному індексі інновацій у категорії Creative goods and services з 95 на 25 позицію;
- підвищити захищеність прав інтелектуальної власності;
- посісти 45 місце у The Travel & Tourism Competitiveness Index;
- покращити доступ представників креативних індустрій до фінансових ресурсів;
- забезпечити високу якість сервісу та безпеки у сфері туризму [9].

Отже, як видно із стратегічних програмних документів, у сучасних умовах розвиток національної економіки і регіональний розвиток перебуває у прямій залежності від можливостей людини або групи осіб застосовувати свої знання, таланти та досвід. Визнаючи важливе значення креативного людського капіталу як одного з основних драйверів економічного розвитку будь-якої держави, доцільно обґрунтувати необхідність формування його просторової моделі, що в свою чергу зумовлюється тим, що еволюційні процеси креативного людського капіталу тісно пов'язані зі змінами на ринку праці. Варто відзначити, що траєкторія його розвитку може бути підрозділена на два етапи. Перший етап відображає глибокі трансформаційні рецесії, що супроводжуються процесами скорочення зайнятості, зростанням відкритого безробіття, зниженням тривалості робочого часу і різким падінням реальної заробітної плати. Другий етап пов'язаний із триваючим активним посттрансформаційним підйомом, в умовах якого всі основні індикатори ринку праці стали швидко поліпшуватися.

З огляду на той факт, що процеси цифровізації економіки та модернізації суспільних відносин трансформують колишню систему, структурні дисбаланси набувають масового характеру, при цьому спостерігається нестача одних категорій працівників, що супроводжується надлишком інших категорій, тому варто розглянути сутність креативного людського капіталу.

Креативний людський капітал можна визначити як сукупність оригінальних знань, креативних здібностей, навичок та вроджених талантів, витрати на оволодіння

якими чи їх розвиток у майбутньому можуть приносити дохід, внаслідок створення інноваційних продуктів [12].

До умов ефективного функціонування креативного людського капіталу слід віднести необхідність масштабних інновацій, що у свою чергу формують попит на унікальні ідеї, що можуть трансформуватися у новітні знання; наявність у країні відповідного рівня освітньої та наукової системи, яка надасть можливість забезпечити необхідну щільність когнітивного простору для задоволення потреб економічних суб'єктів щодо розвитку своїх професійних знань та навичок, а також розвитку талантів [11].

Крім оригінальних знань, креативних здібностей та наявності вроджених талантів, основними компетенціями, якими повинні володіти працівники, що задіяні у сфері креативних індустрій, є такі:

- спроможність генерувати нові ідеї та рішення;
- схильність критично ставитися до власних ідей та ідей інших людей;
- спроможність ідентифікувати нові можливості;
- спроможність публічно презентувати свої ідеї та напрацювання;
- спроможність координувати свою діяльність;
- спроможність набувати нові знання;
- аналітичне мислення;
- спроможність ефективно використовувати власний час;
- спроможність вести перемовини;
- спроможність говорити та писати іноземними мовами тощо [6].

Як свідчить міжнародний досвід, креативний людський капітал здатний помітно посилювати свої конкурентні позиції на ринку праці: чим вищий рівень якості креативного людського капіталу, тим вища економічна активність і зайнятість; менший ризик безробіття і коротший термін його тривалості; вищі заробітки та ширший доступ до привабливих робочих місць; інтенсивніша професійна і територіальна мобільність. Крім того, більш освічена робоча сила успішніше адаптується до змін в економічному і соціальному середовищі, активніше освоює нові знання і навички, швидше реагує на досягнення науково-технічного прогресу та починає раніше впроваджувати їх у своїй повсякденній діяльності.

Загалом, відповідно до показників, що характеризують рівень розвитку креативного капіталу, в Україні склалася така ситуація. У рейтингу Глобального Індексу інновацій у 2019 році Україна зайняла 45 місце, зокрема, в категорії Human capital & research – 39 місце, а категорії Creative outputs – 44 місце, в категорії Creative goods and services – 95 місце, а в категорії Online creativity – 39 місце. У Індексі конкурентоспроможності у сфері подорожей та туризму Україна займає 78 місце [20].

Порівняння українських опосередкованих характеристик креативного людського капіталу із його станом розвитку в інших країнах відповідно до рейтингу ПІ дає змогу зробити висновок про існування величезного розриву між потенційною та фактичною ефективністю використання людських ресурсів. З одного боку, фактична продуктивність праці в Україні залишається надто низькою за міжнародними мірками. З іншого боку, накопичений в Україні креативний людський капітал з кількісного

погляду є одним із найбільш значних у світі. Хоча його якісні характеристики не дуже високі, але навіть вони виявляються, як правило, набагато кращими, ніж у країнах із порівняльними показниками ВВП на душу населення. Це свідчить про існування сприятливих можливостей для інвестицій, які були б орієнтовані на більш ефективне використання наявного в Україні людського капіталу і які могли би скоротити наявний розрив між потенційною і фактичною продуктивністю праці.

Зважаючи на зазначені процеси, слід зазначити, що сучасні тенденції регіонального розвитку характеризуються процесами розбалансування, що виражаються в тому, що одні регіони володіють обмеженими ресурсами та інноваційними можливостями, тоді як інші регіони за значного ресурсного капіталу і з інноваційними можливостями не мають механізмів реалізації цього капіталу в ринкових умовах.

Відповідно, вирішення вищезазначених проблем є можливим не тільки за рахунок системного дослідження регіональної економіки і застосування комплексного підходу для вибору інструментів управління регіональним розвитком. Сьогодні актуалізуються питання реабілітації ресурсного капіталу, тобто формування механізмів забезпечення сталого розвитку регіонів за рахунок людських ресурсів, фінансових, організаційних, інвестиційних, інноваційних та природних факторів. Це пояснюється тим, що саме від уміння ефективно використовувати креативний людський капітал залежить розвиток виробництва.

Для оцінки взаємовпливу креативного людського капіталу та регіонального розвитку були відібрані такі показники: валовий регіональний продукт у фактичних цінах; індекс регіонального людського розвитку (відтворення населення; соціальне становище; комфортне життя; добробут; гідна праця; освіта); кількість інноваційно активних промислових підприємств, кількість юридичних осіб за видами економічної діяльності, що відносять до креативних сфер; кількість зайнятого населення у креативних сферах (табл. 1).

У результаті проведеного аналізу з'ясовано, що м. Київ є лідером за всіма показниками, що характеризують рівень розвитку регіонального креативного людського капіталу. Стосовно регіонів, то, за даними таблиці, практично за всіма показниками лідирує Дніпропетровська область. Водночас у Дніпропетровській області щодо інших регіонів нижчими є такі показники, як індекс людського розвитку – 0,61 – та кількість юридичних осіб за видами економічної діяльності у сфері інформації та комунікацій – 1500 од. На другому місці, відповідно до даних таблиці, перебуває Харківська область.

Чернівецька область є регіоном із найнижчими показниками, що характеризують економічний стан регіонів та креативного людського капіталу.

Таким чином, аналіз показників доводить те, що людський капітал, задіяний у креативних сферах економіки, здійснює прямий вплив на рівень валового регіонального продукту. Водночас інформація, наведена в таблиці, свідчить про наявність деструктивних моментів у соціально-економічному розвитку регіонів, що є наслідками низької ефективності державного і регіонального управління соціально-економічними процесами.

Таблиця 1

Показники, що характеризують рівень регіонального розвитку та креативного людського капіталу за 2018 рік

	Валовий регіональний продукт у фактичних цінах, млн. грн.	Індекс регіонального людського розвитку	Кількість інноваційно активних підприємств, од.	Кількість юридичних осіб за видами економічної діяльності, у тому числі:		Кількість зайнятого населення, у тому числі:			
				Інформація та комунікації, од.	Професійна, наукова та технічна діяльність, од.	Мистецтво, спорт, розваги та відпочинок, од.	у сфері мистецтва, спорту, розваг, тис. осіб	у сфері інформації та телекомунікацій, тис. осіб	у сфері професійної, наукової та технічної діяльності, тис. осіб
Україна	3560596	0,62	777	25468	57875	10915	196,9	280,3	437,9
Вінницька	111498	0,65	25	427	896	250	5,7	6,3	9,8
Волинська	60448	0,64	14	201	574	151	4,0	2,8	5,5
Дніпропетровська	369468	0,61	71	1500	3799	796	10,6	26,1	41,3
Донецька	192256	-	23	996	2685	678	9,1	9,0	13,8
Житомирська	77110	0,59	19	315	778	577	5,8	7,7	8,0
Закарпатська	52445	0,70	12	294	657	325	3,9	3,0	4,4
Запорізька	147076	0,64	36	735	1660	321	8,6	8,6	16,7
Івано-Франківська	78443	0,71	28	355	779	209	7,4	3,5	8,0
Київська	198160	0,63	54	956	2625	419	12,8	14,7	31,4
Кіровоградська	64436	0,59	26	233	551	283	5,7	4,0	5,0
Луганська	35206	-	5	421	945	291	2,6	2,1	8,5
Львівська	177243	0,69	44	1283	2515	790	12,5	17,9	23,6
Миколаївська	79916	0,64	14	389	1061	264	4,8	3,3	6,9
Одеська	173241	0,63	25	1237	3060	634	12,2	15,1	20,4
Полтавська	174147	0,66	30	467	1078	319	6,3	5,1	10,3
Рівненська	56842	0,61	8	249	743	185	6,8	5,1	6,5
Сумська	68489	0,62	25	303	679	186	4,7	4,4	7,3
Тернопільська	49133	0,66	20	234	444	320	6,0	3,2	6,4
Харківська	233321	0,69	119	1674	3475	528	14,8	25,5	40,0
Херсонська	55161	0,59	14	310	819	414	7,7	3,4	7,5
Хмельницька	75646	0,61	11	334	791	231	5,1	3,6	6,9
Черкаська	93315	0,61	29	405	831	313	5,0	4,6	10,4
Чернівецька	33903	0,71	9	254	460	119	3,8	3,3	4,7
Чернігівська	70624	0,61	15	275	673	229	6,7	4,3	7,6
м.Київ	833069	0,87	101	11621	25297	2012	24,3	93,7	127,0

Джерело: складено автором на основі [6; 7; 14; 16]

Крім розглянутих показників, що мають вплив на розвиток креативного людського капіталу та регіонального розвитку, серед деструктивних факторів необхідно також виділити нестабільність середнього класу. Водночас зміцнення позицій середнього класу можливе лише в межах розвитку креативного людського капіталу та забезпечення повноцінної віддачі від його функціонування. У цьому аспекті принципове значення має недостатня купівельна спроможність населення, що зумовлена невиправдано низькою вартістю робочої сили, яка не забезпечує гідний рівень і якість життя. Водночас низький рівень віддачі від людського капіталу для його власників знижує мотивацію до нагромадження такого капіталу. Так, середньомісячна зарплата штатних працівників у мистецтві, спорті, розвагах та відпочинку за 2018 рік становила 7612 грн., що є нижчою від середньомісячної зарплати в Україні загалом, яка становила 7810 грн. Для порівняння у США середньорічна зарплата у креативних секторах становить приблизно 49 тис. дол., а у промисловості – 28 тис. дол. [19], тобто майже в 2 рази перевищує середній рівень зарплати у промисловості у США та приблизно в 15 разів є вищою, ніж в Україні.

Наступним деструктивним чинником є відсутність належних умов збереження і розвитку людського потенціалу країни через незадовільний стан соціальної та креативної інфраструктури та низький рівень інноваційної освіченості громадян. Важливість зазначеного фактору пояснюється зокрема тим, що в розвинених країнах функціонують гнучкі і сприятливі програми залучення кваліфікованих працівників, що фактично не практикується в нашій країні.

Також до чинників, що зумовлюють необхідність формування просторової моделі відтворення креативного людського капіталу, слід віднести необхідність удосконалення фінансування соціальної та креативної сфер, що зумовлено відсутністю гарантованих зобов'язань держави щодо фінансового забезпечення вказаних сфер на регіональному рівні, постійним недофінансуванням і неефективністю механізмів розподілу коштів місцевих бюджетів, відсутністю у місцевої влади стимулів для пошуку додаткових джерел фінансування соціальної та креативної сфер.

Також серед деструктивних чинників варто відзначити наявність негативних демографічних тенденцій, зумовлених низьким рівнем охорони здоров'я, скороченням тривалості життя. Адже підвищення добробуту населення і досягнення міжнародних стандартів рівня та якості життя є визначальними факторами збереження і розвитку креативного людського капіталу. На демографічну ситуацію також впливає трудова міграція, що супроводжується процесами відтоку креативного людського капіталу.

Розглядаючи проблеми формування креативного людського капіталу на рівні регіону, доцільно відзначити той факт, що під час формування регіональної політики рідко враховуються показники оцінки якості життя населення та рівня розвитку людського капіталу регіону. Недооцінка людського капіталу як ключового елемента регіональної економіки спостерігається сьогодні у більшості регіонів країни. Тому постає питання необхідності посилення

інвестицій у креативний людський капітал як одного з визначальних чинників економічного розвитку. Так, до основних напрямів інвестицій у людський креативний капітал належать: витрати на охорону здоров'я; витрати на умови життя; витрати на культуру та мистецтво; витрати на оптимізацію міграції трудових ресурсів; витрати на мотивацію працівника; витрати на освіту; витрати на науку [8]. У сучасних умовах визнання необхідності інвестування в розвиток креативного людського капіталу набуває світового масштабу, й українська економіка не є винятком.

Отже, формування та розвиток креативного людського капіталу повинно стати загальнонаціональним пріоритетом державної політики. На регіональному рівні його реалізація має здійснюватися через такі механізми:

- відповідні документи державної та регіональної політики повинні завжди враховувати їхній вплив на формування креативного людського капіталу;

- формувати інституційне забезпечення на державному, регіональному та місцевому рівнях влади з метою адекватного реагування на проблеми та виклики, що мають прямий та опосередкований вплив на розвиток креативного людського капіталу для отримання відповідних соціально-економічних ефектів;

- здійснювати підтримку системи інвестування у розвиток креативного людського капіталу через механізми державного та приватного фінансування;

- створювати умови на державному та регіональному рівнях для залучення іноземних інвестицій для реалізації міжнародних проектів у креативній сфері;

- здійснювати підтримку інститутів освіти на регіональному рівні для підготовки професіоналів, знання, вміння та навички яких

  - відповідають потребам креативної економіки;

- сприяти трансформації традиційних «місцевих» закладів культури з метою реалізації ними просвітницької функції для підвищення якості креативного людського капіталу;

- створювати інформаційні платформи, призначені для доступу до інформації про наявні культурно-мистецькі центри, хаби, co-working центри, індустріальні та інноваційні парки і креативні простори для проведення різних культурно-креативних заходів;

- реформувати систему регулювання трудових відносин, враховуючи зміни на рику праці загалом та у креативній сфері зокрема;

- внести зміни до Класифікатору професій та переглянути КВЕД у зв'язку із появою нових видів діяльності та креативного сектору на ринку праці;

- Державному комітету статистики України здійснювати дослідження обсягу креативного людського капіталу як на рівні держави, так і на рівні регіонів та його внеску в ВВП та ВРП України;

- здійснювати оцінку спроможності регіональної (місцевої) влади розвивати креативний людський капітал, зокрема, інституційну спроможність регіональної (місцевої) влади, наявність та якість відповідних ресурсів тощо;

- здійснювати аналіз стану та перспектив розвитку бізнес-інкубаторів, креативних кластерів та креативних міст як осередків розвитку креативного людського капіталу;

– впроваджувати культурне брендування міст для концентрації креативного людського капіталу та підвищення за рахунок цього конкурентоспроможності регіонів;

– місцевій владі планувати розвиток територій, надаючи перевагу площам, які будуть відведені під об'єкти креативної інфраструктури, що буде сприяти задоволенню та розвитку творчих та культурних потреб населення;

– здійснювати урядову підтримку розроблення стратегічних програм розвитку креативної сфери та обміну кращими практиками міст і регіонів у глобальній конкуренції за залучення креативного людського капіталу та інвестицій у його розвиток.

Висновки. Здійснений аналіз тенденцій розвитку креативного людського капіталу в регіональному вимірі дав можливість визначити, що формування нових стратегічних орієнтирів, заснованих на креативному складнику, дасть можливість зменшити диспропорційність розвитку регіонів України, створить нові платформи для економічного зростання та сформує новий статус регіонів як на державному, так і на міжнародному рівні.

Бібліографічний список:

- Брикова І. Роль креативних регіонів у підвищенні міжнародної конкурентоспроможності країн в умовах глобалізації. *Міжнародна економічна політика*. 2011. Вип. 1–2. С. 211–245. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2011_1-2_10 (дата звернення: 12.01.2021).
- Вахович І. М., Чуль О. М. Формування стратегічних орієнтирів креативного регіонального розвитку на основі кластерного аналізу. *Бізнес Інформ*. 2014. № 9. С. 57–65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_9_10 (дата звернення: 12.01.2021).
- Громова Т. Сталий економічний розвиток міст і регіонів: проблеми та перспективи. *Економічний простір*. 2020. № 156. С. 15–19.
- Давимук С. А., Федулова Л. І. Передумови формування та розвитку креативної економіки регіонів. *Регіональна економіка*. 2016. № 1. С. 12–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_4 (дата звернення: 10.01.2021).
- Джекобс Дж. *Економіка городів = The Economy of Cities* / под ред. О. Н. Лугового. Новосибірськ: Культурное наследие, 2008. 294 с.
- Економічна привабливість української культури. Аналітична доповідь. Київ: ФОРМ Лопатіна О. О., 2019. 112 с.
- Зайняте населення за видами економічної діяльності та регіонами у 2018 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2018k_u.htm (дата звернення: 10.01.2021).
- Kuzheliyev M., Posnova T., Nechyporenko A., Sokyro O. Theoretical Aspects of Investing in Human Capital in the Conditions of Formation of the Creative Economy. *Advances in Economics, Business and Management Research*. 2019. Vol. 95. P. 64–69.
- Національна економічна стратегія 2030. URL: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf> (дата звернення: 05.01.2021).
- Олексій Чернишов: Мінрегіон підтримуватиме розвиток креативної економіки в регіонах. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-chernishov-minregion-pidtrimuvatime-rozvitok-kreativnoyi-ekonomiki-v-regionah> (дата звернення: 05.01.2021).
- Поснова Т. В. Роль креативного людського капіталу в економіці знань. *Електронне наукове видання з економічних наук «Modern Economics»*. 2019. № 14. С. 232–236. URL: <https://modecon.mnau.edu.ua> (дата звернення: 10.01.2021).
- Поснова Т. В. Креативний людський капітал як чинник інноваційного розвитку економіки. *Економічний простір*. 2019. № 141. С. 172–182. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/espros_2019_141_16 (дата звернення: 11.01.2021).
- Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на 2021–2027 роки: Постанова Кабінету міністрів України від 5 серпня 2020 р. № 695. URL: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-chernishov-minregion-pidtrimuvatime-rozvitok-kreativnoyi-ekonomiki-v-regionah> (дата звернення: 10.01.2021).
- Розрахунок індексу регіонального людського розвитку за 2019 рік. <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/rozrahunok-indeksu-regionalnogo-lyudskogo-rozvytku-za-2019-rik.pdf> (дата звернення: 11.01.2021).
- Селюченко Н. Є. Оцінювання регіонів України за умовами для розвитку креативного сектора економіки. *Ефективна економіка*. 2016. № 4. URL: <http://www.economy.nauka.com.ua/?op=1&z=4896> (дата звернення: 12.01.2021).
- Статистичний збірник «Регіони України» 2019. Державна служба статистики України. http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru2ch2019.pdf (дата звернення: 12.01.2021).
- Сотнікова Ю. В. Креативна економіка в Україні: реальність чи перспектива? *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування. Економічні науки*. 2016. Вип. 3. С. 178–189. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnugp_ekon_2016_3_22 (дата звернення: 10.01.2021).
- Шапошников К. С. Вплив інституційного середовища на креативний розвиток економіки регіону. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету. Економічні науки*. 2013. Вип. 23. С. 206–210. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npkntu_e_2013_23_31 (дата звернення: 11.01.2021).
- Florida, R. *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books, 2002. С. 234–258.
- Global innovation index 2020. Who Will Finance Innovation? URL: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf (дата звернення: 14.01.2021).

References:

- Brykova, I. (2011). Rol kreatyvnykh rehioniv u pidvyshchenni mizhnarodnoyi konkurentospromozhnosti krayin v umovakh hlobalizatsiyi [The role of creative regions in improving the international competitiveness of countries in the context of globalization]. *International economic policy*, vol. 1–2, pp. 211–245. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Mep_2011_1-2_10 (accessed 12 January 2021)
- Vakhovych, I. M., Chul, O. M. (2014). Formuvannya stratehichnykh oriyentyriv kreatyvnoho rehionalnoho rozvytku na osnovi klasterneho analizu [Formation of strategic guidelines for creative regional development based on cluster analysis]. *Business Inform*, no. 9, pp. 57–65. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/binf_2014_9_10 (accessed 12 January 2021)
- Hromova, T. (2020). Stalyy ekonomichnyy rozvytok mist i rehioniv: problemy ta perspektyvy [Sustainable economic development of cities and regions: problems and prospects]. *Economic space*, vol. 156, pp. 15–19.
- Davymuka, S. A., Fedulova, L. I. (2016). Peredumovy formuvannya ta rozvytku kreatyvnoyi ekonomiky rehioniv [Prerequisites for the formation and development of the creative economy of the regions]. *Regional economy*, vol. 1, pp. 12–21. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/regek_2016_1_4 (accessed 10 January 2021)
- Jacobs, J. (2008). *Ekonomika gorodov = The Economy of Cities [Economy of cities = The Economy of Cities]* / ed. O. N. Lugovoi. Novosibirsk: Cultural heritage, 294 p.
- Ekonomiczna pryvabyvist ukrayinskoyi kultury. Analitichna dopovid (2019) [Economic attractiveness of Ukrainian culture. Analytical report]. Kyiv: FOP Lopatina, 112 p.

7. State Statistics Committee of Ukraine (2019). *Zaynyate naselennya za vydamy ekonomichnoyi diyalnosti ta rehionamy u 2018 rotsi* [Employed population by type of economic activity and region in 2018]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/rp/zn_ed_reg/zn_ed_reg_u/zn_ed_reg_2018k_u.htm (accessed 10 January 2021).
8. Kuzheliev, M., Posnova, T., Nechyporenko, A. & Sokyрко, O. (2019). Theoretical Aspects of Investing in Human Capital in the Conditions of Formation of the Creative Economy. *Advances in Economics, Business and Management Research*, vol. 95, pp. 64–69.
9. Cabinet of Ministers of Ukraine (2020). *Natsionalna ekonomichna stratehiya 2030* [National Economic Strategy 2030]. Available at: <https://nes2030.org.ua/docs/doc-vector.pdf> (accessed 5 January 2021).
10. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine (2020). Oleksiy Chernyshov: Minrehion pidtrymuvatyme rozvytok kreatyvnoyi ekonomiky v rehionakh [Oleksiy Chernyshov: The Ministry of Regional Development will support the development of the creative economy in the regions]. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-chernishov-minregion-pidtrimuvatime-rozvytok-kreatyvnoyi-ekonomiki-v-regionah> (accessed 5 January 2021).
11. Posnova, T.V. (2019). Rol kreatyvnoho lyudskoho kapitalu v ekonomitsi znan [The role of creative human capital in the knowledge economy]. *Electronic scientific professional publication on economic sciences "Modern Economics"*. Available at: <https://modecon.mnau.edu.ua> (accessed 10 January 2021).
12. Posnova, T.V. (2019). Kreatyvnyy lyudskyy kapital yak chynnnyk innovatsynoho rozvytku ekonomiky [Creative human capital as a factor of innovative economic development]. *Economic space*, no. 141, pp. 172–182. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/ecpros_2019_141_16 (accessed 11 January 2021).
13. Pro zatverdzhennya Derzhavnoyi stratehiyi rehionalnoho rozvytku na 2021–2027 roky [On approval of the State Strategy for Regional Development for 2021–2027]: Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine of August 5, 2020 no. 695. Available at: <https://www.kmu.gov.ua/news/oleksij-chernishov-minregion-pidtrimuvatime-rozvytok-kreatyvnoyi-ekonomiki-v-regionah> (accessed 11 January 2021).
14. Ministry of Development of Communities and Territories of Ukraine (2019). *Rozrahunok indeksu rehionalnoho lyudskoho rozvytku za 2019 rik* [Calculation of the regional human development index for 2019]. Available at: <https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2020/10/rozrahunok-indeksu-regionalnogo-lyudskogo-rozvytku-za-2019-rik.pdf> (accessed 11 January 2021).
15. Selyuchenko, N.Ye. (2016). Otsynuyannya rehioniv Ukrayiny za umovamy dlya rozvytku kreatyvnoho sektora ekonomiky [Estimation of regions of Ukraine on conditions for development of creative sector of economy]. *Efficient economy*, no. 4. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=4896> (accessed 12 January 2021).
16. State Statistics Service of Ukraine (2019). *Statystychnyy zbirnyk «Rehiony Ukrayiny» 2019* [Statistical collection "Regions of Ukraine" 2019]. Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2019/zb/12/zb_ru2ch2019.pdf (accessed 12 January 2021).
17. Sotnikova Yu.V. (2016). Kreatyvna ekonomika v Ukrayini: realnist chy perspektyva? [Creative economy in Ukraine: reality or perspective?]. *Bulletin of the National University of Water Management and Environmental Sciences. Economic sciences*. Available at: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Vnuegp_ekon_2016_3_22 (accessed 10 January 2021).
18. Shaposhnykov K.S. (2013). Vplyv instytutsynoho sere-dovyscha na kreatyvnyy rozvytok ekonomiky rehionu [The influence of the institutional environment on the creative development of the region's economy]. *Scientific works of Kirovograd National Technical University. Economic sciences*, vol. 23, pp. 206–210.
19. Florida, R. (2002). *The Rise of the Creative Class*. New York: Basic Books, pp. 234–258.
20. Global innovation index 2020. Who Will Finance Innovation? Available at: https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2020.pdf (accessed 14 January 2021).